

UDARNICI I PIONIRI U PULI

OVOGODIŠNJI SA(N)JAM KNJIGE MEĐU OSTALIM JE DONIO I REZULTATE RADA NA PROJEKTU "STVARANJE SOCIJALISTIČKOG ČOVJEKA"

GRETA GRAKALIĆ RAČKI

Dvadeset i prvi Sa(n)jam knjige u Istri u okupio je ove zime mnogobrojne stare i nove autore, izdavačke kuće i strastvene ljubitelje književnosti. Vrludalo se od police do police i od tribine do tribine gdje se moglo čuti o originalnim mislima i perspektivama vezanim uz ovogodišnju temu *Otok-geto-azil*. (Ne)sloboda govora, aktualna pozicija migranata i azilanata te uloga Europe koja je istovremeno utočište i bojno polje činile su sukus diskusija ovogodišnjeg sajma. Globalni je svijet suočen s krizom, a zajednice nanovo razmatraju svoje kolektivne identitete preispitujući vlastitu povijesnu utemeljenost. Živimo li u distopiji ili u najboljem od svih mogućih svjetova? Red katkada i emotivnih debata, red relaksirajućih aktivnosti poput nagradnih igri ili projekcija filmova – pulsom sajmu nije nedostajalo sa-držaja za svačiji ukus.

PRIJATELJSKE PROVOKACIJE NA KAUČU Dio programa naslovljen *Autor čita autora* suprotstavlja dvojicu autora (moguće i

iz opozicijskih tabora) na isti kauč. Pisci tada predstavljaju jedan drugoga naizmjenice si predstavljajući pitanja u prijateljskom sučeljavanju. Autorima, kao i publici, ta razigrana metoda pruža mogućnost boljeg upoznavanja konteksta iz kojeg je proizašao neki tekst. Pisci se nekada međusobno poznaju, a ponekad i prate rad jedan drugoga – stoga su pitanja i komentari britki, provokativni i pogadaju u srž.

U četvrtak, 10. prosinca, susreli su se na ovaj način kolege i suradnici Andrea Matošević i Igor Duda u Crvenom salonu Doma hrvatskih branitelja. Njihove novoobjavljene knjige *Socijalizam s udarničkim licem* i *Danas kada postajem pionir* rezultat su rada na zajedničkom projektu "Stvaranje socijalističkog čovjeka", Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma u sastavu sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Centar okuplja djelatnike raznih odsjeka koji dijele interes spram proučavanja socijalizma i postsocijalizma te komunističke teorije i ideologije. Možda ovakvih pothvata zaista nedostaje; često se čini kako više znamo o periodu Marije

Terezije i prosvijećenoga apsolutizma, doli dva-desetak godina vremenski udaljene Jugoslavije.

BEZ LAŽIRANOG ODMAKA Na navedenoj tribini susreli su se antropolog i povjesničar; zabavljeni sličnostima i razlikama u svojim pristupima mnogo pažnje usmjeravaju na metodološka pitanja. Primjerice, značajnom se čini Dudina odluka da u svoju knjigu o pionirima u predgovor i pogovor uvrsti i vlastita iskustva. Zaista netipično: od znanstvenika se očekuje da uvijek ima odmak od onoga o čemu piše. Duda, međutim, smatra kako se ne smije negirati činjenica da uvijek pišemo o svijetu kojega smo dio – dakle, o nekom obliku posrednog ili neposrednog iskustva. Emocije, sjećanja pa i prostor u kojem se nalazimo utječu na nas i naše djelo. Duda je bio pionir, sada je povjesničar koji piše knjigu o pionirima. Dvije njegove realnosti presijecaju se tvoreći finalnu sliku ovog fenomena.

Obje knjige na neki se način bave određenim društvenim skupinama te njihovim simboličkim značenjem koje je rezultat određene pozicije

unutar jugoslavenske društvene hijerarhije. Primjerice, pionir je mogao biti svatko – ali postajanje pionirima za dijete svejedno može predstavljati oblik svojevrstne inicijacije u kolektiv. Matošević se pak bavi fenomenom udarnikaradnika koji bi svojim premašivanjem proizvodne kvote zadobio poseban status. Ti posebno motivirani radnici služili su kao pozitivan uzor cjelokupnom radništvu. Utopijska ideja iza njihovog istaknutog položaja bila je da će radnici svojim trudom i zalaganjem stvoriti višak vrijednosti, što će opet otvoriti mogućnost za smanjenje broja radnih sati na samo šest, a možda i manje. Kroz knjigu se raspravlja o udarništvu u kontekstu ranog, srednjeg i kasnog jugoslavenskog socijalizma kao i njegove ideologije rada. Tako blizu, a tako daleko: zaboravljeni pojmovi poput pionira i udarnika afirmiraju se kao legitimne sfere istraživanja u akademskoj zajednici, a i šire, čemu je svjedočio i glasan pljesak mnogobrojne publike nakon predstavljanja. ■